

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

De Virtute Religionis, Et Ei Annexis; Continens septem Tractatus
Theologiae Moralis praecipuos. Primus, in ordine septimus, est de Oratione
... Septimus, & latissimus, de Beneficiis Ecclesiasticis

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

Qua ratione citatio processus, & sententia die festo prohibeantur. punct. 7

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76561](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76561)

hinc est prohibendum opus feriale. Ergo liberale est concessum, nisi aliquando speciali iure exceptum sit.

2 Hinc fit licitum esse doctorem legere, concionari, consilia, & responsa dare, & iudicem de partium iustitia sine verbo, sine scripto informare; quia hae actiones liberales sunt nullibi prohibita: sic Azor tom. 2. in sit. moral. lib. 1. cap. 27. quæst. 11. Suarez tom. 1. de relig. lib. 2. de festis, cap. 30. num. 9. Bonacin. disputat. 5. de tertio decal. præcepto. quæst. unica part. 2. numero 7. & 8.

3 Secundò fit omnes actus iurisdictionis voluntariè licitos, & validos fieri diebus festis, ac proinde licitum est emancipare, adoptare, filios manumittere, seruos signare, pupillorum tutores eligere ad officia, & regimem civitatis, conficere testamenta, celebrare contractus, ptiuilegia, & dispensationes concedere, ab excommunicatione, & censuris absolueri; quia omnia hæc cum iudicialia non sint, neque strepitum iudiciale expostulent, nullibi prohibentur: & ita tradit Syluest. verbo dominica, quæst. 3. num. 5. Maranta. 6. part. de ordine iudiciali: titul. de actorum edit. n. 39. Suarez, tom. 1. de relig. cap. 30. n. 10. Fagundez de quinque Ecclesie præcept. lib. 1. cap. 13. n. 14.

4 Dixi omnem actionem liberalem esse licitam, & validam, exceptis aliquibus à iure expressis. Quæ autem hæc sint, constat ex cap. 1. & ult. de Feriis, & leg. 1. 2. & 3. & ult. Cod. eodem tit. Vbi duo genera actionum prohibentur, scilicet mercatus, & feris: sub quibus variæ tum ad contractus, tum ad iudicium comprehenduntur. De quibus sigillatim dicendum est. Ratio huius prohibitionis est, vt vitentur iurgia, dissensiones, secularisque distractio, quam secum afferunt hæc actiones, & quia vacationem, & quietem in die festo inentiam maximè impediunt.

5 Prima est actio prohibita, est mercatus, sub quo non solum nundinæ publicæ, quæ semel, bis vel ter in anno iustis, & concessione principis in aliquo loco fiunt, sed etiam intelliguntur nundinæ, quæ singulis hebdomadis die determinato in aliqua ciuitate, villa, aut pago celebrantur, quæ propriè nomine mercatus appellantur. Hæc ergo per se, & iure canonico illicitæ sunt die festo. At ferè in omnibus partibus consuetudine abrogata est hæc obligatio; siquidem videlicet, & non contra dicentibus prælati hi mercatus celebrantur, neque deficit iusta causa permissionis: conuenit enim maximè bono Reipublice diem suum habere mercatus, vt sic ex vicinis partibus ad emendum, vel vendendum illuc possint accedere, quod fieri non possit, si aduentante festo mutaretur: sic Nauar. cap. 13. n. 8. Tol. lib. 4. sum. cap. 24. num. 4. Suar. tom. 1. de relig. lib. 2. de festis cap. 29. num. 5. Fagundez de quinque Ecclesie præcept. c. 12. lib. 1. num. 6. & 7. Vterius sub nomine mercatus comprehenditur à doctores quælibet emptio, venditio, locatio, permutatio, vt bene expendit Suar. dicto cap. 29. num. 1. At magna ex parte hoc præceptum consuetudine est derogatum. Videmus namque operarios sine vilo serupulo die festo conducere, bona defunctorum publica voce præconis vendi, necessaria cibo, & potui venientia fieri, caleos, aliisque res leues emi, ac denique passim fiunt priuatae venditiones, vel locationes, tum in gratiam emptoris, qui alio die adesse non potest, tum in gratiam venditoris, qui alio die non posset ex defectu ementium vendere; vt bene tradit Azor. 2. tom. in sit. moral. lib. 1. cap. 27. quæst. 10. Quapropter in hac parte spectanda est consuetudo, quæ solum videtur esse, ne apertis officinis, & quasi in publico hi contractus particulares celebrentur.

6 Secunda actio prohibita iure canonico est placitum, seu iudicium forense, sub quo omnes actiones pertinentes ad iudicium comprehenduntur, vt manifestè constat ex tribus capitulis 15. quæst. 4. & ex cap. 1. de Feriis. ibi. His diebus nec placitum fiat, neque aliquis ad mortem, vel ad penam iudicetur, nec sacramenta, id est iuramenta præstentur, & licet hæc iuramenta, & sententiæ sub nomine placiti comprehensa essent, maioris claritatis gratia exprimuntur. Quod constat ex cap. ult. de Feriis. Vbi solum dictum est, iudiciale strepitum diebus feriatis debere conuiescere, qui ob reuerentiam Dei noscuntur esse statui. Sub hoc ergo placito, strepitum iudiciali tres speciales actiones comprehenduntur; nempe citatio partis, formatio processus, seu cognitio causæ, & sententia: quia his tribus actionibus iudicium constat. Hæc ergo siue in criminali causa, siue in ciuili prohibentur. Quia supradicti textus generaliter loquuntur, prohibent inquam omnem strepitum iudiciale, omnèque placitum, & verba generalia generaliter sunt intelligenda, maximè cum in honorem Dei fit hæc prohibitio, ita Ciacen. 2. 2. quæst. 122. arr. 4. Nauar. cap. 13. num. 13. Tol. lib. 4. sum. cap. 24. num. 5. Suar. tom. 1. de relig. lib. 2. de festis, cap. 29. n. 8. Fagundez de quinque Ecclesie præcept. lib. 1. c. 12. num. 9.

7 Adde non solum supradictas actiones diebus feriatis in honorem Dei prohiberi, sed insuper annullari, & irritari, ita vt ex consensu partium valida fieri non possint: habetur expressè, capite vltim. de feris. Ibi adeo conuenit ad huiusmodi abstinere, vt consentientibus etiam partibus, nec processus habitus teneat, nec sententia, quam contingit diebus huiusmodi promulgari. Paterque lex vt in die eodem feriis; ibi, quod contra hoc factum fuerit, omnibus

modis irritetur, & licet ibi non videatur facta ipso iure irritatio, non tamen contradicit factam iure canonico. Quare hæc est differentia inter mercatum, & iudicium: nam mercatus solum prohibetur, cap. 1. de Feriis, factus tamen tenet. Actus iudicij non solum prohibentur fieri die feriato in honorem Dei, sed etiam facti annullantur, ita vt neque possint litigantes tali annullationi renuocare: quia est annullatio facta ob finem publicum religionis, cui fini publico nullus homo particularis derogare potest, sic Azor. 2. tom. in sit. moral. lib. 1. c. 27. quæst. 18. Syluester verbo dominica n. 2. Tol. lib. 4. sum. cap. 24. num. 5. Fagundez de quinque Ecclesie præcept. lib. 1. cap. 12. n. 11. & colligitur apertè ex dicto cap. conquestus de feris, & glossa ibi, Abbate num. 9. Verum hi dies feriatis non fit in honorem Dei, sed gratia vindemiarum & messium in vtilitatem hominum, actus iudiciales ex consensu partium eo die facti & liciti, & validi sunt quia tali vacationi, & festo postulat partes renuocare, vt pote in gratiam, & vtilitatem ipsorum introducto. At si partes non consentiant integra prohibitio, & annullatio persecuerat, vt bene tradit Robert. Maranta. 6. part. de ordin. iudic. vbi de actorum edit. num. 36. & Fagundez lib. 1. de quinque ecel. præcept. cap. 12. n. 11. Placet tamen quamlibet iudicij partem sigillatim explicare.

PUNCTUM VII.

Qua ratione citatio, processus, & sententia die festo prohibeantur?

- 1 Citatio, quæ mandatum iudicis de citando reum, & executionem ipsius comprehendit, prohibita, & nulla est, si in die festo fiat.
- 2 Si citatio facta est in die profesto, seu citatis, vt in die festo comparens, nullum est mandatum.
- 3 Si mandatum sit, vt in radecem dies comparens, & dicimus est festus, plures censent non tenere mandatum, probabilius est tenere.
- 4 Citari non potest reus existens in loco vbi est dies festus, tam si in loco iudicij non seruetur.
- 5 Examinatio testium qua ratione continet interpositionem iurifuranti illicita, & nulla est die festo, quatenus verò continet depositionem ipsorum testium licita est secundum aliquos.
- 6 Probabilis est etiam depositionem testium in die festo illicitam & nullam esse.
- 7 Extendenda est doctrina ad depositionem testium in causa spiritali.
- 8 Fit satis argum. num. 5. adductis.
- 9 Oblatio libelli contra partem iam citatam est licita die festo.
- 10 Sententia data inter partes illicita est, & inuidia die festo.
- 11 Sententia excommunicationis, suspensionis, & interdicti in die festo pronuntiarì possunt.
- 12 Executionem sententiæ tametsi aliqui existiment licere die festo. Probabilis est oppositum.
- 13 Appellatio in die festo non videtur posse interponi.
- 14 Tenendum tamen est interponi posse, quia est communis sententia.
- 15 Fit satis argum. num. 13. adductis.
- 16 Sententia iudicis arbitri illicita est die festo, secus arbitratoris.
- 17 Limitanda supradicta sunt, nisi necessitas urgeat, vel pietas suadeat.

1 Prima ergo pars iudicij est citatio, quæ comprehendit & mandatum iudicis de citando reum, & executionem ipsius mandati, quæ nomine citationis appellatur. Quælibet harum partium, si die feriato fiat, illicita est, & nulla, vt probat text. in cap. conquestus, de Feriis. vbi omnis iudicialis strepitus præcipitur conuiescere, sed quælibet ex his partibus pertinet ad iudiciale strepitum. Item ibi annullatur processus habitus, sed processus necessariò constat ex mandato iudicis de citando, & executione talis mandati. Ergo omnia hæc in die festo facta annullantur. Fauet etiam lex vlt. Cod. de Feriis. ibi, taceat apparitio præconis, horrida vox silæa, quasi diceret, nec iudex roget reum, nec vocatus annuat. Quocirca vt processus formari possit, ad quæ sunt valida, debet præceptum de citando reum, & ipsa intimatio præcepti die profesto fieri: sic Maranta 6. part. de ordin. iudicij. tit. vlt. concepitur citatio, n. 119. Suarez, 10. 1. de relig. lib. 2. de festis, cap. 30. n. 4. etiam Azor. tom. 2. in sit. mor. 1. lib. 1. c. 27. quæst. 17. Fagundez lib. 1. de quinque Ecclesie præcept. cap. 12. num. 11. & alij apud ipsos. Et ratio est: nam præceptum iudicis de citando reum est actus iurisdictionis contentioisæ ex causæ cognitione procedens, non enim iudex hoc mandatum dare potest, quin prius examinet, an iuste, an malitiosè actor procedat, sed ex supradictis textibus, constat omnem strepitum iudiciale

ER
LAY
ONI
II

iudiciale his diebus debere cessare. Ergo debet cessare hoc citationis mandatum, quod est iudicij iuramentum. Quod si mandatum iudicis in die festo factum sit, & excurio illius in die festo fiat, talis excurio nulla erit; quia illius excurio est propria citatio, & licet fiat per ministrum, sic tamen nomine iudicis, & tecum imbibit iudicis mandatum, & iurisdictionis exercitium, & ad strepitum iudiciale omnino pertinet. Advertit tamen, & bene Suar, & Fagundez *suprà*, facta hac intimazione in die festo, mandati expeditio in die profesto, non spitate mandatum iudicis, sed posse alio die profesto intimari, ac si primo intimatum non esset; quia ex illa nulla applicatione mandati nullibi annullatur mandatum legitime datum.

2. Potest tamen iudex mandatum expedire in die profesto, & in eo parti intimari, at esse mandatum, vt in die festo compareat. Et tunc certum est tale mandatum illicitum, nullum, & iniustum esse, vt ipse iuri aduersum, cum enim ex iure habeatur omnem strepitum iudiciale quiete debere, apparitionemque tacere, illicitè, nulliter, & iniuste mandatur talis apparitio. Item iudex in die festo non potest reum examinare, neque processum facere, quomodo ergo precipere potest, vt tali die compareat? ad quid ergo comparere debet: & ita notauit Abbas *cap. ult. de Feriis num. 21. Bar. in leg. ex quacumque, ff. si quis in ius uocatus non ierit, circò fieri. Maranta 6. part. de ordin. iudicior. Rub. velt. concipiunt citatio, num. 120. Fagundez lib. 1. de quinque Ecclesiæ præcept. cap. 13. num. 2. Azor tom. 2. in iur. moral. lib. 1. cap. 27. q. 16. Suar. tom. 1. de relig. lib. 2. de festis, cap. 30. num. 3.*

3. Sed quid si iudex dicat, vt intra decem dies compareas, & dies decimus signatus est festus, teneat mandatum. Non desunt qui negent, quos refert Maranta loco *nuper allegato*. Et mouentur; quia tunc iudex virtualiter obligat, vt die festo compareas; siquidem non tenens ante decimum diem comparere; dies autem decimus est festus. Ergo obligans, vt intra decem dies compareas, obligat te die festo comparere. Quod autem apparitionem in diem sequentem debeas differre, verba præcepti non indicant, imò potius tali dilationi aduersantur. Nihilominus affirmandum est tale præceptum valere, quia est de apparitione tempore licito, præcipit tibi iudex, ne apparitionem vltra decem dies proroges, cum autem id facere possis, quin diebus festis compareas, comparando nempe tempore habili, efficitur sanè mandatum iustum esse, & ita tenet Maranta *suprà*. Suar. *de relig. lib. 2. de festis, cap. 30. num. 3. Fagund. lib. 1. de quinque Ecclesiæ præcept. cap. 13. num. 3. & 7.* Sed dubium est; an teneatis præuenire apparitionem ante decimum diem festum, an possis in diem sequentem ad decimum festum differre? Suar. & Fagundez existimant te posse differre, neque esse obligatum antea apparere. Mouentur; quia sic videtur esse vsus, & stylus iudicum. Cæterum de consuetudine mihi non constat, in rigore tamen iuris, si verba pensentur, credo te obligatum esse diem festum præuenire; siquidem mandatum non arctatur pro aliquo determinato die ex illis decem, solum enim obligat, ne vltra differatur. Hoc tamen fieri potest, si appareas aliquo ex illis diebus habilibus. Ergo teneas apparere: sic Bartol. *in cap. cum dilecti de dolo, & consummac. Bonacina disp. 5. de tertio decal. præcepto, quest. unica, p. 2. num. 17.* Vterius inquires, si iudex dicat, vt appareas decimo die, qui est festus, valent mandatum? Credendum est nolle apparitionem ad illum diem determinare, sed velle ne vltra illum differatur, & tunc valet mandatum, & citatio. At si ad illum diem determinaretur, clarum est nullum esse mandatum. In casu autem dubij præsumenda est prima intentio; quia favorabilior, & quia semper præsumptio facienda est pro valore actus.

4. Tandem dubitabis, an reus citari possit existens in loco, vbi dies festus celebratur, tamen loco iudicis non celebratur? Respondeo non posse, quia intimatio mandati à iudice lati negari non potest fieri in loco, vbi est dies festus. Ergo sit illicitè, & nulliter. Item hæc intimatio non est metienda secundum regulas loci iudicij; quia ibi non fit, sed secundum regulas loci, vbi pars citata residet. Quod secus dicendum est de mandato, & sententia, quæ quia à iudice fiunt, locum iudicis spectant, & secundum illius regulas metiendæ sunt. At citatio rei, & intimatio ei facta de iudicis mandato semper metienda est ex loci conditionibus, vbi res existit, quia ibi formaliter fit: sic Bonacina *disp. 5. de tertio decal. præcepto, quest. unica part. 2. num. 20.*

5. Secundus actus iudicij, qui prohibetur, est examinatio testium, sub qua examinatione duæ actiones includuntur. Prima est interpositio iuramentandi, de qua interpositione nemini dubium esse potest non licitam esse, neque validam die festo, cum ad strepitum iudiciale pertineat, & sit vnum ex expressè prohibitis in *cap. 1. de Feriis, ibi*, nec sacramenta præstentur. Secunda actio est depositio testium, de qua depositione existimat Azor *tom. 2. in iur. moral. lib. 1. cap. 27. quest. 14. cum glossa. Specular. Ioan. Andr. & alij*, & Maranta *de ordin. iudic. & p. vir. aliorum editio, num. 40.* non prohiberi in die festo, si iuramentum in die profesto susceptum sit. Panorm. verò *in suprad. cap.* tamen existimat depositionem illicitè fieri die festo; quia distrahatur à diuinis, at si fiat validam esse. Fundatur primò, quia

talis depositio retrahitur ad diem non festum, in qua delatum est iuramentum, est enim depositio iuramento accessoria. Secundò; quia non est actus iudicis, vt à iuramento distinguatur, & ita fieri toleret per merum executorem, neque persona iudicis necessum est ibi intercedat.

6. Verum mihi contrarium est probabilius, scilicet depositionem, testium esse illicitam, & nullam, si in die festo fiat, ita relato Anton. *in suprad. cap. 1. de Feriis*, docet Suarcz, *tom. 2. de relig. lib. 2. de festis, cap. 30. num. 16.* Fagundez *de quinque Ecclesiæ præcept. lib. 1. cap. 13. num. 16.* Bonacina *disp. 5. de tertio decal. præcepto, quest. unica, p. 2. num. 21.* Ratio est; quia per hanc depositionem sumatur processus, & bis continuatur, at *in suprad. cap. conquestus, de Feriis*, mandatur litem omnino quiete, & processum habitum non tenere. Ergo talis depositio omnino est illicita, & nulla. Item non examinantur testes, quia renouent iuramentum factum, & sub illius obligatione. Deinde vel testes cogi possunt die festo ad respondendum, vel non? si cogi non possunt, iudex est; quia eorum depositio actus est iudicis, qui in die festo est prohibitus; si cogi possunt; eorum depositio non erit actus iudicis. Ad negari non potest depositionem testium actum esse iudiciale, cum à iudice fiat, & omnino necessaria sit ad causæ decisionem. Ergo, Quapropter tabellio scribens die festo dicta testium, & fidem illorum faciens grauitè peccat; cum quia aduersatur directè prohibitioni factæ in *cap. 1. & cap. ult. de Feriis*. Tum quia facit actum nullum. Negari enim non potest scripturam illam ad substantiam processus pertinere, qui in die festo factus irritatur, & annullatur. Adde, omnis actus iudicis, qui illicitus est, etiam est nullus, & è contra; quia lex Canonica illos prohibens simul etiam irritos facit, vt constat ex *cap. ult. de Feriis*, vbi postquam dixerat omnem strepitum iudiciale debere quiete, subdit, nec processus habitus teneat, nec sententia: & ita notauit Suar. *tom. 1. de relig. lib. 2. de festis, cap. 30. num. 6.* Fagund. *lib. 1. de quinque Ecclesiæ præcept. cap. 13. num. 7.*

7. Amplia supradictam examinationem testium nullam, & illicitam esse non solum in causa temporalis, sed etiam in spirituali; quia text. supradicti generaliter loquuntur Suar. *dis. cap. 30. num. 8. Reginald. lib. 1. a. praxi, num. 47. Bonac. de tertio decal. præcepto, quest. unica, p. 2. num. 21.*

8. Neque argumenta pro sententia Panorm. obstant. Ad primum dico illam retroactionem non admittendam, præcipue cum pietati, & religioni plurimum deroget. Ad secundum nego non esse actum iudiciale depositionem testium iuramentum, tamen non fiat iuramentum, cum actualiter deponant, sufficit si fecerint, & ex illo veritate dicere obligentur; alias depositio nullius utilitatis esset. Ad replicam concedo per merum executorem fieri posse hanc depositionem. At quia nomine iudicis, & ex auctoritate ab illo accepta recepit depositionem; ea de causa talis depositio actus est iudicis; quia in iurisdictione iudicis fundatur. Alias neque etiam iuramentum, neque citatio dici possit actus iudicis, cum per merum executorem fieri possint.

9. Sed quid dicendum de oblatione libelli contra partem citatam? Breuiter respondeo, in diebus feriatis ob gratiam vindictam, & mestum, hominibusque visitatam licitè; & validdè fieri, vt probat lex *Miles. §. sex agna, ff. de Adm. & tradit. Maranta 6. p. de ordin. iudic. tit. de libelli oblatione, num. 29.* At in diebus feriatis ob honorem Dei aliqui affirmant fieri non posse, nisi ex necessitate aliqua excusetur. Cæterum probabilis credo licitè, & validdè fieri. Quia non reputo oblationem libelli esse actum iudicalem, neque ad formationem processus concurrere, quousque parti contrariæ auctoritate iudicis intimeretur. Non enim oblatio libelli à iudice promanatur, sed à litigante, neque est iurisdictionis vsus, sed supponit iurisdictionem in illo, cui offertur. Alias qualibet denuntiatio in die festo actus iudicis reputari posset, & prohibitus; quod non est dicendum, & ita aliis relatis docet Fagundez *de quinque Ecclesiæ præcept. lib. 1. cap. 13. num. 21.*

10. Tertius actus iudicij est sententia, de qua certum est illicitè, & inualiddè fieri, ex text. *in cap. vltim. de Feriis, ibi*. Nec processus habitus teneat, nec sententia. Quod non solum intelligendum est de sententia in causa criminali, sed etiam in civili; & in causa temporalis, sed etiam in spirituali; quia supradictus textus generaliter loquitur, & fauet lex *vltim. Cod. de Feriis*, qui specialiter loquitur de sententia ad mortem, vel ad penam; quia vt ibi notat glossa, de illa maxime intelligenda est prohibitio, & irritatio, non quia ad alias sententias non extendatur, sic omnes Doctores. Aduertendum tamen est, quod sententia, quæ in supradicto cap. prohibetur, & annullatur est sententia data inter partes, quæque requirit causæ cognitionem, & iudiciale strepitum; nam sententia hanc cognitionem non prærequirit, neque prohibetur, neque irritatur; quod sufficienter colligitur ex *dicto, cap. ult. vbi* mandatur omnem strepitum iudiciale quiete, & processus habitus irritatur, & sententia, quæ ex vi illius processus lata sit: sic Azor *tom. 2. in iur. moral. lib. 1. cap. 27. quest. 22.* Suarcz, *tom. 1. de relig. lib. 2. de festis, cap. 30. num. 9.* Bonacina *disp. 5. de tertio decal. præcepto, quest. unica, p. 9. num. 12.*

11 Sed dubium est. Primò, de sententia excommunicacionis, suspensiois, & interdicti lata in die festo, an illicita, & inuisita sit? Affirmat Anton. Butrio in cap. *ultim. de Feriis*, motus ex *leg. ultim. Cod. de Feriis*, ubi mandatur, vt omnis vox iudicis his diebus sileat; sed non silet, cum sententiam ferat iudicis his diebus sileat, sed potius loquitur. Ergo id facere praedictarum censurarum, sed potius loquitur. Ergo id facere non potest. Tenendum tamen est contrarium licite, & valide in festo has ferri sententias: sic Caietan. 2. 2. *quæst. 232. art. 4. Maranta 6. part. de ordine iudic. tit. Actorum editio. n. 47. Suar. tom. 1. de relig. lib. 2. de festis. cap. 30. n. 9. Fagund. lib. 1. de quinque Eccles. præcept. cap. 13. num. 22. Bonacin. de tertio decal. præcepto. disput. 5. quæst. vnica. p. 2. num. 12. quia non sunt sententiae, quæ causæ cognitionem requirant; sed sunt præcepta, seu leges has penas imponentes. Qui enim excommunicat, suspendit, & interdicat, non indicat delicta, sed delinquentem à delicto remouere intendit. Adde non esse has censuras penas penituntias, sed medicinales, & in bonum animæ ordinatas. Ergo non prohibentur. Neque text. in *leg. ultim. nobis* contrarius est; siquidem ibi mandatur, vt omnis vox iudicis sileat, quæ strepitum inquam iudicalem expulset, & quæ proprie sit vox iudicis iudicantis, non superioris medentis.*

12 Secundò dubitatur, an executio sententiæ, siue criminalis, siue civilis licite, & valide fiat in die festo? Affirmat Panorm. in cap. *ultim. de Feriis*, & cap. *ultim. de iudic. num. 22. Mouetur*; quia executio sententiæ non videtur iudicialis; siquidem data sententia iam iudex functus est officio suo, & quæ postea sequantur non tam ad iudicem, quam ad eius ministros pertinent. Nihilominus probabilius existimo non solum illicitam esse, sed inuisitam quantum fieri potest executionem sententiæ factam in die festo, sic docuit Felin. in dicto. cap. *ultim. de iud. c. num. 17. Suar. tom. 1. de relig. lib. 2. de festis. cap. 30. num. 11. Fagundez lib. 1. de quinque Eccles. præcept. cap. 13. n. 23. Bonacina de tertio decal. præcepto disput. 5. p. 1. num. 22. Ratio est; quia executio sententiæ est terminata, & complementum strepitus iudicialis. Ergo prohibito, & annullato strepitus iudicialis hæc executio annullatur, & prohibetur. præcipue cum maiorem perturbacionem soleat ingerere, quam ipsa sententia ingerit. Et facit *leg. ultim. Cod. de Feriis*, ibi: vt à cunctis executionibus excusetur, nulla quemque vtgeat admonitio, taceat apparitio præconis, horrida vox iudicis. Ex qua optime colligitur in cap. *ultim. de Feriis*, idem esse prohibendum, vt bene expendunt supra dicti Doctores. Dixi executionem sententiæ esse nullam, quantum fieri potest; quia cum consistat in facto, sæpè tranfit, nec reuocabile est, ac si factum reuocari potest, reuocandum est.*

13 Tertio, dubitatur de appellatione, an licita, & valida sit die festo? Suar. tom. 1. de relig. lib. 2. de festis. cap. 30. num. 13. & Regina d. lib. 39. *præcis. num. 49. vers. quinta quæstio*, cametti dubitent, an licite fieri possit, non audent concludere. Ratio est primò; quia appellatio iudicialis est pars processus, sed processus habitus die festo non tenet, ergo neque appellatio. Secundò, pertinet ad strepitum iudicij, cum suspendat iurisdictionem in iudice à quo, & firmet in iudice ad quem. Tertio, prosequi appellationem in die festo illicitum est, ex *leg. 1. Cod. de Feriis*. Ergo à fortiori illam statuere. Quarto, cum proponitur iudici appellatio, ipse cognoscere debet, an iusta, & legitima sit, vt hæc ratio à cognitione causæ abstineat, sed totum hoc pertinet formaliter ad strepitum iudicalem. Ergo. Quintò, nullo iure habetur appellationem iudicalem licitam, & validam esse. Ergo absque fundamento affirmabitur. Sextò, quia nulla ex cogitanti potest necessitas interponendi die festo appellationem, cum ad appellandum decem dies concedantur, in quibus moraliter loquendo plures profecti sunt.

14 Faceret si rationi inhærendum esset, mihi probabilius videri appellationem in die festo interponi non posse. At quia communis sententia contrarium docet, id affirmandum est: sic *glossa, in capite ultim. de Feriis*, & ibi Panorm. numero 12. Felin. col. 5. Caietanus 1. 2. *quæstio 12. articulo 4. §. sed ad hoc*, Fagund. libro 1. de quinque Eccles. præcept. capite 13. numero 24. Bonacina *disputatio 5. de tertio decal. præcepto. quæst. vnica part. 2. numero 13.* Ratio est primò; quia appellatio non est actus iudicialis, quia non est exercitium iurisdictionis, cum nullo modo à iudice proueniat, sed à parte. Secundò, est actus sit iudicialis, est actus propriam personam defendens, sed defensio propria iure naturæ conceditur quolibet die. Ergo, & appellatio. Tertio; quia in *leg. 1. Cod. de Feriis*, conceditur tam in festis repentinis, quam in solemnibus appellatio; quæ lex, sicut & alia, quæ de hac ratione loquuntur, à iure Canonico est approbata. Idem quod dictum est de appellatione, censetendum dicendum de recusatone iudicis.

15 Ad primum contrarium dico appellationem esse partem processus; nego tamen ex annullatione, & prohibitione processus omnem illius partem prohiberi, & annullari, sed solum partem, quæ authoritatem iudicis imbibit. Ad secundum, nego appellationem pertinere ad strepitum iudicalem, tum quia siue strepitus sit, tum quia est defensio propria.

concedo prosecutionem appellationis fieri non posse; quia hæc siue strepitus iudicialis fieri non potest, sed appellationem; item appellatio magis necessaria est, quam prosecutio illius. Ad quartum dici posset cognitionem iudicis, an appellatio legitime interponatur non liceat, bene tamen ipsammet appellationem. Secundò, dici potest hanc cognitionem, siue & appellationem honestari ob defensionem à iure naturæ concessam, quam ius Canonicum tollere non intendit. Ad quintum, concedo expresse nullo iure strepitus haberi appellationem esse licitam die festo; habetur tamen ex consuetudine, & communi Doctorum sententia. Ad sextum scilicet esse moralem necessitatem appellandi die festo, vel quia ille qui appellare debet, absens est, vel pauper, vel alia via impeditur, vt die festo appelleret, & ob huiusmodi contingentiam merito ius appellationem die festo concedit.

16 Quarto, dubitatur de sententia arbitri an licite, & valide in die festo dari possit? Dicendum est neque licitam, neque validam esse, quia arbitri pronuntiat sententiam seruat iuris ordine, & præmissa causæ cognitione, & quæ de causa reputatur ordinarius iudex: sic Panorm. in cap. *ultim. de Feriis. num. 52. Suar. tom. 1. de relig. lib. 2. de festis. cap. 30. num. 15. Fagund. lib. 1. de quinque Eccles. præcept. cap. 13. num. 26.* At partes optime possunt in huiusmodi iudicem arbitrum die festo consentire: quia huiusmodi consensus non est iudicialis actus, sed quidam contractus, quo se mutuo obligant stare sententiæ latæ à iudice electo sub penæ stipulatione, sic *relati Doctores*. Quando autem aliquis non in arbitrium, sed in arbitratorem, hoc est, in amicabilem compositorem eligitur, certum est posse die festo officium suum exercere; quia tunc non iudicat, sed componit, talis autem compositio, & pacis fœdus opus est charitatis, & nequaquam prohibendum die festo: sic Fagund. *suprà*.

17 Supradicta de iudicio limitanda sunt, nisi necessitas vtgeat, vel pietas suadeat. Nam si aliqua ex iis conditionibus adfit, & citatio, & processus, & sententia in die festo facta licita sunt, & valida, vt expresse habetur, cap. *ultim. de Feriis*. Nomine necessitas (vt bene explicat Hostiens. & Panorm. in cap. *ultim. de Feriis. Suar. tom. 1. de relig. lib. 2. cap. 30. num. 19. Azor. 2. tom. instr. moral. lib. 1. cap. 27. quæst. 12. Fagund. lib. 1. de quinque Eccles. præcept. cap. 12. num. 12. Bonacin. disputat. 5. de tertio decal. præcepto. q. vnica. p. 2. num. 9.*) intelligitur, quando periculum adest temporalis damni priuati, vel publici, l. g. 1. §. *sed excipiuntur. ff. de Feriis*, ibi: Si res tempore peritura sit, hoc est, si dilatio actuum est peritura, & consonat, cap. *significauerunt de iudic. c. lex 2. ff. de Feriis*, dicitur posse iudicium formari die festo ratione rei seruandæ, id est, vt *Glossa* exponit, quando est debitor suspectus, non dilapidet bona. Iuëmque est, quando timetur fugiturus, aut debitum deterioraturus notabiliter. Quod à fortiori procedit in nouimento, & damno spirituali; est enim hoc præferendum omni alio temporali commodo, vt bene aduertit Suar. *suprà*, & addit hanc necessitatem habere locum non solum in causis civilibus, sed etiam in criminalibus: sic enim latro suspectus de fuga potest in die festo incarcerationi, & in eum procedi, quantum necesse fuerit, iuxta *glossam*, *Bur. & alios in leg. ult. Cod. de Feriis*, & tradit Maranta 6. part. de ordin. iudic. tit. *Actorum editio. 38. Suar. & Fagundez. supra*. Item si atroc delictum commissum sit cum publico scandalo in die festo, potest statim iudicari, & puniri, Suar. *suprà*, Fagund. cap. 13. num. 28. Qua ratione solent hæretici in diebus festis publicè iudicari, & supplicio affici, vt maior concursus fiat, & omnibus sit in exemplum, terrore, & instructionem. Nomine pietatis ferè idem intelligitur à supradictis Doctoribus. Affirmant namque, quoties est aliqua specialis indignitas in litigante, qualis cernitur in constituendis tutoribus, & curatoribus, & alimentis assignandis, iuxta l. g. 2. ff. *de Feriis*; & generaliter quoties litigantes sunt valde pauperes, & ex dilatione grauantur expensis vitæ, possunt in die festo expediri. Ex quo fit iudices morales excusari pauperum negotia decedentes diebus festis; quia alio tempore non possunt à suo continuo labore sine graui incommodo desistere, Caiet. 2. 2. *quæst. 122. art. 4. Nauar. cap. 13. num. 13. Azor lib. 1. cap. 27. quæst. 11. c. 12. Reginald. lib. 19. num. 44. Fagundez lib. 1. de quinque Eccles. præcept. cap. 12. num. 12. Bonacina disputat. 5. de tertio decalogi præcepto. q. tom. p. 2. num. 9.* Idem est, si testes, & personæ requiruntur ad decisionem litis alio tempore commodè haberi non possunt. *Tolet. lib. 4. cap. 24. num. 5. Fagundez. disputat. cap. 12. num. 12. Azor, Bonacina & Reginald. supra*. Supradictam doctrinam extendit Maranta 6. part. de ordin. iudic. tit. *Actorum editio. numero 48. & Fagundez. disputat. cap. 12. numero 12.* ad causas illorum, qui sunt in vinculis detriti; quia eorum accelerata solatio ad pietatem pertinet, & colligitur ex *leg. dies. ff. de Feriis, & leg. custodiam. ff. de public. iudic.*